ဗဟုဝံသဝိဘာဝိနီနိဒါန်း

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

(၁) နမသိတွာန၊ သမ္ဗုဒ္ဓံ၊ သုသုဒ္ဓံ, သုဒ္ဓဝံသဇံ။
မဟာဝံသံ ပဝက္ခာမိ၊ နာနာနူနာဓိကာရိကံ။
(၂) ပေါရာဏေဟိ ကတောပေသော၊ အတိဝိတ္ထာရိတော ကွစိ။
အတီဝ ကွစိ သံခိတ္တော၊ အနေက ပုနရုတ္တကော။
(၃) ဝဇ္ဇိတံ တေဟိဒေါသေဟိ၊ သုခဂ္ဂဟဏ ဓာရဏံ။
ပသာဒ, သံဝေဂ, ကရံ၊ သုတိတောဝ ဥပါဂတံ။
(၄) ပသာဒဇနကေ ဌာနေ၊ တထာ သံဝေဂ ကာရကေ။
ဇနယန္တော ပသာဒဉ္စ၊ သံဝေဂဉ္စ သုဏာထ,တံ။

ဟူသော မဟာဝံသကျမ်း ပဏာမ ပုဗ္ဗက ဂန္ထာရမ္ဘ လေးဂါထာ လာသည်နှင့်လျော်ညီရာ ကောင်းစွာ စင်ကြယ် ကြီးမြတ်တော်မူသော အသမ္ဘိန္န ခတ္တိယ မဟာသမ္မတနွယ် စစ်၌ ဖြစ်တော်မူသော ငါတို့ သကျဂေါတမမြတ်ဘုရားရှင်၏ ဆွေတော်မျိုးတော် အနွယ်တော် စသည်တို့ကို ဖော်ပြ ရေးသားသော ကျမ်းကို 'မဟာဝံသန္တိ မဟန္တာနံ ဝံသော တန္တိ ပဝေဏီ မဟာဝံသော, တံ မဟာဝံသံ, မဟန္တာနံ ဝံသပဝေဏိန္တိ အတ္ထော'ဟူ၍ မဟာဝံသဋီကာ ပထမဂါထာ တတိယပါဒဝဏ္ဏနာ စာမျက်နှာ ၁၄-၁၅ ကြောင်း၌ လာသည်နှင့်အညီ မဟာဝံသကျမ်းဟု ဆိုအပ်၏။ ဤနေရာ၌ 'ဝံသော'ဟူသောပုဒ်ကို ဝနောတိ ပတ္ထရတီတိ 'ဝံသော' သန္တာနေဝဟူသော ဏွာဒိမောဂ္ဂလ္လာန် ဝိဂြိုဟ်နှင့်လျော်စွာ ဝနု,ဓာတ်၊ သ,ပစ္စည်း၊ ဓာတွန်နငယ်ကို နိဂ္ဂဟိတ်ပြု၍ ပုဒ်ပြီးရုပ်ပြီး လုပ်နည်း အစီအရင်ကို သိအပ်၏။ ထိုဝံသော ကို ဝံသဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝင်ဟူ၍လည်းကောင်း ဤ မြန်မာနိုင်ငံတော်၌ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲကြကုန်၏။

ထိုဝင်တို့သည် ၁-ဗုဒ္ဓဝင်ကျမ်း၊ ၂-အနာဂတဝင်ကျမ်း၊ ၃-ဒီပဝင်ကျမ်း၊ ၄-မဟာဝင်ကျမ်း၊ ၅-မဟာဗောဓိဝင်ကျမ်း၊ ၆-ဒါဌာဓာတုဝင်ကျမ်း၊ ၇-နလာဋဓာတုဝင်ကျမ်း၊ ၈-ဆကေသဓာတုဝင်ကျမ်း၊ ၉-ဓာတုဝင်ကျမ်း၊ ၁၀-မဟာထူပဝင်ကျမ်း၊ ၁၁-စူဠထူပဝင်ကျမ်း၊ ၁၂-ဟတ္ထဝနဂလ္လ ဝိဟာရဝင်ကျမ်း၊ ၁၃-ဂန္ဓဝင်ကျမ်း၊ ၁၄-စူဠဂန္ဓဝင်ကျမ်း စသည်ဖြင့် ၉-ဝင်မက များစွာ ရှိကြကုန်၏။ ၎င်းဝင်တို့တွင် ဗုဒ္ဓဝင်ပါဠိတော်ကို ဘုရားဟောတော်မူသည်။ ပေယျာလဖော်သော် ဂါထာ ၁၄၅၈ မျှ ရှိသည်။ မဓုရတ္ထဝိလာသိနီ အမည်ရှိသော ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာပါဠ်ကို ဇမ္ဗုဒိပ်ကျွန်း တောင်ပိုင်း စောဠတိုင်း ကာဝီရ ပဋ္ဋနမြို့ ကဏှဒါသကျောင်းနေ အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ် စီရင်တော်မူသည်။

ဗုဒ္ဓဝင်ဋီကာပါဠ်ကို ၁၂၁၁ ခုက အရှင်သောဘိတ။ ဗုဒ္ဓဝင်ပါဠိတော် နိဿယဟောင်းကို ၁၁၂၂ ခု ရွှေဘိုမြို့၌ နန်းတက်သော မင်းလက်ထက် စစ်ကိုင်း တောရနေ အရှင်သဒ္ဓမ္မဇောတ။ ဗုဒ္ဓဝင် ပါဠိတော် နိဿယသစ်ကို အမရပူရ ပထမမြို့တည်နန်းတည် မင်းလက်ထက် ပြာသာဒ်ကျောင်း ဆရာတော် အရှင်သာရဒဿီ။ ၎င်းတစ်စောင်ကို ကဝိန္ဒာဘိဝံသ စသော တံဆိပ်နှစ်ထပ်ရ ပင်းဆရာတော်ကလေး ဦးလွှမ်းပြေ။ ၎င်းတစ်စောင်ကို ၁၂၇၃ ခုနှစ်က မော်ဘီမြို့ အရှေ့ ရွှေပြည်သြောင်တောရ အရှင်ဥတ္တမာ စီဝထေရ်။ ၎င်းတစ်စောင်ကို ၁၂၈၈ ခုက မန္တလေးမြို့ မိုယ်းထိတိုက် ကျောက်စာကြပ်ဆရာတော် အရှင်ဇာဂရ မဟာထေရ်။ သီဟိုဠ်ဘာသာ မဓုရတ္ထပကာသိနီမည်သော ပဒတ္ထဗျာချာနိသျကို သာသနာတော် ၂၄၃၃ ခု၊ သက္ကရာဇ် ၁၂၅၁ ခုက သီဟိုဠ်ကျွန်း သေလဗိမ္ဗာရာမ ဝိဟာရဝါသီ သီလက္ခန္ဓ မဟာထေရ် ခုနှစ်ဆယ့်လေးရက်နှင့်အပြီး။ ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာ နိဿယကို ရတနာပုရ စတုတ္ထ မြို့တည် နန်းတည် ဘကြီးတော်

မင်းတရားကြီးလက်ထက် အာဒိစ္စဝံသာဘိဓဇမဟာဓမ္မရာဇဂုရု တံဆိပ်တော်ရ ပထမ ငါးစုန်ဆရာတော် နယုန် လဆန်း ၁၀ ရက်နေ့ကစ၍ ရက်ပေါင်း ၈၀ နှင့် အပြီး သက္ကရာဇ်မပါ။ ဗုဒ္ဓဝင်ဝတ္ထုကို အမည်မသိ ဆရာ။ ဂါထာ ၁၄၂ ရှိသော အနာဂတဝင်ပါဠိတော်ပါဠ်ကို ဘုရား ဟောဟု ၎င်းအဋ္ဌကထာ၌ ဆိုသည်။ အနာဂတဝင် ပါဠိတော်နိဿယကို စလင်းမြို့ တောင်ဘက် သမန်းရင်းရွာ၌ ဦးကျော်ဇံအိ-မယ်လိုလေးတို့၏သား ၁၁၇၇ ခု၊ ဝါဆိုလပြည့်ကျော် ၄ ရက်၊ တနင်္လာနေ့ဖွား ငယ်မည် ဦးယံ၊ ရှင်ဘွဲ့- ရဟန်းဘွဲ့ ရှင်ကေလာသဘာ ရဟန်းနှစ်ဝါရ လူထွက်၍ ရွှေဘို, ပုဂံ, မင်းတုံး, သီပေါမင်းတို့လက်ထက် အမှုတော်ထမ်း၍ မင်းကြီးမဟာသိရီဇေယျသူဘွဲ့ရ မိုင်းနိုင်း မြို့စား နန်းမတော် ဝန်ကြီးသည် ၁၂၃၉ ခု၊ တပေါင်းလ ဆန်း ၉ ရက်၊ ၂-နေ့က။ ၎င်းဝန်ကြီးကို ၁၂၅၃ ခု၊ ဝါခေါင် လပြည့်ကျော် ၂ ရက်၊ ၆-နေ့ ကွယ်လွန်သည်ဟု ဆိုကြကုန် ၏။ ၎င်း အနာဂတဝင်၏ အဖွင့် သမန္တဘဒ္ဒိကာ အမည်ရှိ သော အနာဂတဝင် အဋ္ဌကထာပါဠ်ကို သီဟိုဠ်ကျွန်း ဓာတုသေနမင်း၏ ကာဠဝါပီကျောင်းတော်နေ အရှင်မဟာဥပတိဿထေရ်။ ၎င်းနိဿယကို အမည်မသိဆရာ။ ဘုရားလောင်း တစ်ကျိပ်ကိုပြရာ အစက စုတ္တိယအဆုံးအနီး ဂါထာ ၄၀ ရှိ ဒသဗုဒ္ဓ အနာဂတဝင်ပါဠ်ကို အမည်မသိဆရာ။ ဇင်းမယ် အနာဂတဝင်ဟူ၍လည်း ဆရာကြီးတို့ ဆိုကြကုန်၏။

ဒီပဝင်ကို သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ရှေးမဟာထေရ်တို့ ဂါထာ ၁၃၁၁ ရှိ မာဂဓဘာသာ ဒီပဝင်ကို အမည်မသိ ဆရာ။ ၎င်း နိဿယကို ၁၂၃၅ ခု၊ တပေါင်းလဆန်း ၈ ရက် တနင်္လာနေ့က မန္တလေးမြို့ ဒက္ခိဏာရာမတိုက် ပထမ ဆရာတော်ဘုရားကြီး။ 'သာသန ဇောတိကာ'အမည်ရှိသော ဒီပဝင် ဋီကာပါဠ်ကိုလည်း ၎င်းဘုရားကြီး ဆရာတော်ဘုရား ကြီးပင်။ ဒီပဝင်နိဿ ပြီးသောနေ့အပြီး ဒီပဝင်ဋီကာနိဿ ကိုလည်း ၎င်းဘုရားကြီး ဆရာတော်ဘုရားကြီးပင် ဒီပဝင် ဝတ္ထုကို အမည်မသိဆရာ။ မဟာဝင်အဋ္ဌကထာအကျယ်ကို သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ရှေးမဟာထေရ်တို့။ မာဂဓဘာသာ ဂါထာပါဠ် ၃၆ ပိုင်းနှင့် ဂါထာ ၅၀ ကို မဟာနာမထေရ်။ ၎င်းအကြောင်းသည် နောက်၌ ထင်ရှားလတ္တံ့။ ၃၇ ပိုင်းမှ ၇၉ ပိုင်းအထိ။ မဟာဝင်ပါဠ် နောက်ဆက်တွဲကို သီဟိုဠ် မဟာထေရ် အဆက်ဆက်တို့။ ၎င်းကိုပေါင်းသော် အပိုင်း ၁၀၀ ဂါထာ ၉၀၀၀ ကျော် ရှိသည်။ မဟာဝင်နိဿယဟောင်း ကို **ကဝိန္ဒာ** ဘိသဒ္ဓမ္မဓရ ဓမဟာဓမ္မရာဇဂုရု တံဆိပ်တော်ရ ဆရာတော်။ ၎င်းနိဿယသစ်ကို နန်းမတော်ဝန် မိုင်းနိုင်းမြို့ စား ပိဋကတ်တော်အုပ် **ဦးယံ**နှင့် စာတော်ပြင် နေမျိုးဓမ္မ ကျော်သူဘွဲ့ခံ **ဦးဘား**။ 'ဝံသတ္ထပ္ပကာသိနီ' အမည်ရှိသော မဟာဝင်ဋီကာပါဠ်ကို အမည်မပါ သီဟိုဠ်ဆရာတော်။ ၃၆ ပိုင်းနှင့် ဂါထာ ၅၀ မှ နောက်ပိုင်းတို့၌ ဋီကာမရှိ။ ဂါထာ ၃၀၀၀ ခန့် စုတ္တိယ မဟာဗောဓိဝင် ပါဠ်ကို အနာဂတဝင် အဋ္ဌကထာပါဠ် ဆရာ မဟာဥပတိဿထေရ်ကိုပင် သီဟဠ ဘာသာမှ မာဂဓဘာသာသို့ ပြန်ထားသည်။ မဟာဗောဓိဝင် ဋီကာပါဠ်ကို သာသနာတော် ၁၇၄၇-ခု သက္ကရာဇ် ၅၆၅-ခု၊ ဝါခေါင် လဆန်း ၁၃ ရက်၊ ၄-နေ့က ပုဂံပြည်ပေါင် လောင် ရှင်မဟာကဿပ။ ၎င်းဋီကာနိဿကို အမည်မသိ ဆရာ။ မဟာဗောဓိဝင် သီဟိုဠ် နိဿယကို အမည်မသိ သီဟိုဠ် ဆရာ။ မဟာဗောဓိဝံသ သီဟိုဠ်ဘာသာ ဂဏ္ဌိပဒဝိဝရဏယ ကို သာသနာတော် ၁၈၄၆ ခု ခန့်က 'ဝိလ်ဂမ်မုဠ' သံဃ ရာဇာ သီဟိုဠ်မဟာထေရ်။ သီဟဠဘာသာ 'မဟာဗောဓိ သတ္တဝဏ္ဏနာ'ကို သက္ကရာဇ် ၁၁၁၄ ခု၊ ဝါဆိုလပြည့် ၁-နေ့က။ ရဟန်းတော်ဖြစ်သော သျှာမဒိကာယိက-မုလသယ် ရာဇာ။ ပိဏ္ဍပါတိက'သရဏင်္ကရ'ထေရ်။ **ဒါဌာဓာတုဝင်** သီဟိုဠ်ဘာသာကို ရှေးသီဟိုဠ် ဆရာတော်တို့။ ၎င်းကို သာရတ္ထဒီပနီဋီကာဆရာ၏တပည့် အရှင်ဓမ္မကိတ္တိ မဟာ ထေရ်မာဂဓဘာသာသို့ ပြန်၍ထားသည်။ ၎င်းထေရ်သည် သာသနာတော် ၁၇၉၄ ခု၊ သီဟိုဠ်ကျွန်း ဇမ္ဗုဒေါဏိမြို့၌ နန်းတက်သော 'ကလိကာလ သာဟိစ္စ သဗ္ဗညုပဏ္ဍိတ ပရက္ကမဗာဟု' ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ခံ မင်းလက်ထက် ဇမ္ဗုဒိပ် ကျွန်းတောင်ပိုင်း တမ္ဗတိုင်းမှ ပင့်၍ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ကိုးကွယ တော်မူသည်ဟု မဟာဝံသပါဠ် ၈၄ ပိုင်း စာမျက်နှာနံပါတ် ၅၅၆ ၌ဆိုသော မဟာထေရ်ပင် ဖြစ်ဖွယ်ရာရှိသည်။ ၎င်း သည် ဂါထာ ၄၁၅ ရှိသည်။ သာသနာတော် ၈၄၆ ခုနှစ်၊ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ နန်းတက်၍ ၂၈ နှစ် နန်းစံသော ကိတ္တိသိရိ မေဃဝဏ္ဏမင်း၏ နန်းစည်းစိမ် ၉ နှစ်၊ သာသနာတော် ၈၅၅ ခုနှစ် ဇမ္ဗုဒိပ်ကျွန်း ကာလိင်္ဂတိုင်း ဒန္တပုရမြို့တော်မှ လက်ဝဲအောက် စွယ်တော် ရောက်လာသည်ကိုဆိုသည်။ ၎င်း နိဿယကို ၁၂၄၀ ပြည့်နှစ် တော်သလင်းလဆန်း ၇ ရက်၊ တနင်္လာနေ့က။ မိုင်းနိုင်း မြို့စား ဦးယံ။ ၎င်းသီဟိုဠ်နိဿယကို သီဟိုဠ်ဆရာ။ 'သာဓု ဇနာနန္ဒ ဝိကာသိနီ' အမည်ရှိသော ဒါဌာဓာတုဝင်ဋီကာပါဠ်ကို သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့ အရှင် မဟာသာမိထေရ်။ ဒါဌာဓာတုဝင် ဝတ္ထုကိုအမည်မသိဆရာ။ ဒါဌာဝံသ ဂီတိကျမ်းကို ၁၂၈၅ ခုက ငါးသိုင်းချောင်းမြို့

အရှင်ပညာဝံ့ထေရ်။ ၎င်းကျမ်း၌ ဂါထာ ၄၁၀-ရှိသည်။ နလာဋဓာတုဝင်ပါဠ်ကို အမည်မပါ သီဟိုဠ်ဆရာ။ ၎င်း ဋီကာပါဠ်ကို အမည်မသိ သီဟိုဠ်ဆရာ။ ဆကေသဓာတုဝင် ပါဠ်ကို အမည်မသိဆရာ။ ၎င်းနိဿယကို အရိယဝံသ အာဒိစ္စရံသီ မဟာထေရ်ခေါ် ဒုတိယ မုံရွေးဇေတဝန် ဆရာ တော်။ ၎င်းသီဟိုဠ်ဘာသာ ဘာဝတ်သန္နယကို သီဟိုဠ်ကျွန်း အမရပုရ နိကာယိက ဝိမလဇုဒ္ဓိတိဿ ထေရ်။ ဓာတုဝင်ပါဠ် ကို အမည်မသိဆရာ။ မဟာထူပဝင် ပါဠ်ကို သီဟိုဠ်ကျွန်း ဇမ္ဗုဒေါဏိမြို့၌ သာသနာတော် ၁၇၄၉ ခု၊ နန်းတက်သော မင်း၏လက်ထက် မဟိန္ဒသေန ကျောင်းနေ အရှင်ဝါစိဿရ ထေရ်ရပါ၏။ စူဠ ထူပဝင်ပါဠ်ကို အမည်မပါ သီဟိုဠ်ဆရာ။ မဟာစူဠနှစ်ဝသော ထူပဝင်တို့ပင် 'ဟေမမာလီ'အမည် ရှိသော မဟာစေတီ၏အကြောင်းကို ဆိုသည်။ အကျယ် အကျဉ်းမျှသာ ထူးသည်။

ဟတ္ထဝနဂလ္လဝိဟာရဝင်ကို အမည်မပါ သီဟိုဠ်ဆရာ။ ၎င်းသီဟဠဘာသာနိဿယကို အမည်မသိဆရာ။ ဂန္ဓဝံသပါဠ် ကို အမည်မသိဆရာ။ ဂန္ဓဝံသနိဿယကို ကျီးသဲလေးထပ် ဆရာတော် အရှင်မုနိန္ဒာဘိဓဇ။ စူဠဂန္ဓဝံသပါဠ်ကို ဟံသာ ဝတီ နန္ဒပညာထေရ်။ ရွှေပြည်ဝင်ဝတ္ထု, ရွှေပြည်ဝင်ပျို့ တို့ကို အမည်မသိဆရာ။ သာသနာဝံသပ္ပဒီပိကာပါဠ်ကို သက္ကရာဇ် ၁၂၂၃ ခုက ပညာသာမိ သိရိ ကဝိဓဇ မဟာ ဓမ္မရာဇာဓိ ရာဇဂုရု တံဆိပ်တော်ရ မောင်းထောင်ဆရာတော် ကြီးသည် မြန်မာဘာသာဖြစ်သော (သာသနာလင်္ကာရ စာတမ်း)ကို ပါဠိဘာသာသို့ ပြန်ထားသည်။ သာသနဝံသ ဒီပနီကျမ်းကို မုံရွေးဇေတဝန်ဆရာတော်။ သာသနာဝံသ ဒီပပါဠ်ကို သာသနာတော် ၂၄၄၃-ခုက သီဟိုဠ်ကျွန်း အမရ ပုရနိကာယိက ဝိမလသာရမဟာထေရ်။ ၎င်းပါဠ်၌ ၁၂ ပိုင်း ဂါထာ ၁၆၇၁ ရှိသည်။ ၎င်း သီဟဠဗျာချ နိဿယကို အမရ ပုရနိကာယိက ဉာဏတိလကထေရ်။ ဇိနဝံသဒီပကာဗျပါဠ် ဂါထာ ၂၀၀၀ ကို သီဟိုဠ်ကျွန်း ပါဏဒုရမြို့ အဘယ ကရုဏာရတနမုဒ္ဒိုင်စွာ ရာမကျောင်းတိုက် မေဓာနန္ဒထေရ်။ ၎င်းကျမ်းသည် သန္တိဓာနိဒါန်း၌ ဆုံးသည်။ သီဟိုဠ်ဘာသာ ၎င်းနိဿယကို ၎င်းထေရ်ပင်။ ပုဂံမဟာရာဇဝင်ပါဠ်ကို ပေါက် ကန်မြို့ ငှက်ပစ်တောင်ကျောင်းဆရာတော် အရှင် ဓါဓာဝရထေရ်။ ပုဂံရာဇဝင်ပါဠ်ကို ပုဏ္ဏားပြောဟဏာဆရာ။ ပုဂံရာဇဝင်တစ်စောင်ကို အမည်မသိဆရာ။ တောင်ငူရာဇဝင် ကို အမည်မသိဆရာ။ ရာဇဝင်ကျော်ကို တောင်တွင်းဆရာ တော် အရှင်မဟာသီလဝံသထေရ်။ ရာဇဝင်ချုပ်ကို မြောက် နန်းကျောင်းဆရာတော် အရှင်အဂ္ဂဓမ္မာလင်္ကာရထေရ်။ သတုံ ရာဇဝင်ဟောင်းကို အမည်မသိဆရာ။ မွန်ရာဇဝင်ကို အမည် မသိဆရာ။ ဇင်းမယ်ရာဇဝင်ကို မဟာရတနာပုံ တိုက်စိုး ညည်သူ ဂါမဏိသင်္ကြံ။ ရခိုင်ရာဇဝင်၊ ယိုးဒယားရာဇဝင်၊ တရုတ်ရာဇဝင်ကို အမည်မသိဆရာတို့။ ပုတကေ ရာဇဝင် ခေါ်သော ပေါ်တုဂီရာဇဝင်ကို ဘုရင်ဂိုဘုန်းကြီး ခေါင်ဘိ နာရျူနှင့် အခွန်ဝန် သီရိဇေတရတ်ကျော်တို့။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ သားတို့၏ ရာဇဝင်အကျဉ်းချုပ်ကို ဟန်တာအမည်ရှိသော သူ။ သံလျင်ရာဇဝင်ကို အမည်မသိဆရာ။ ပုသိမ်ရာဇဝင် ကို တိုင်းရင်းသားပညာဝန် မောင်ဖိုးကျား။ သတုံရာဇဝင် ပေါင်းချုပ် ကျမ်းသစ် မုတ္တမရာဇဝင်ပေါင်းချုပ်၊ ကရင် ရာဇဝင်တို့ကို ဆရာကြီး ဦးပညာ။ ရာဇဝင်ချုပ်ကို မိုင်းနိုင်း အတွင်းဝန် ဦးယံ။ မဇ္ဈိမဒေသရာဇဝင် သီဟိုဠ်ရာဇဝင်တို့ ကို အမည်မသိဆရာတို့။ မဟာရာဇဝင်ကြီး၊ ရာဇဝင်လတ်၊ ရာဇဝင်ချုပ်တို့ကို ၁၀၇၆ ခုနှစ် နန်းတက်သော ဆင်ဖြူရှင် လက်ထက် သူဌေးသား မောင်ကုလား။ မဟာရာဇဝင်သစ် ကို တွင်းသင်းတိုက်ဝန် မဟာစည်သူဘွဲ့ခံ ဦးထွန်းညို။ မဟာရာဇဝင်တော်တစ်မူကို **အရိယဝံသအာဒိစ္စရံသီ မုံရွေး ဇေတဝန် ဒုတိယဆရာတော် ဦးနိုး။** မှန်နန်း မဟာရာဇဝင် တော်ကြီးကို ၁၁၈၁-ခု နန်းတက်သော ရတနာပုရ စတုတ္ထ မြို့တည် နန်းတည် ဘကြီးတော် မင်းတရားကြီးလက်ထက် တော် ရဟန်းပညာရှိ ပုဏ္ဏားပညာရှိ အမတ်ပညာရှိအပေါင်း တို့။ ဒုတိယ ကုန်းဘောင် မဟာရာဇဝင်တော်ကို မိုင်းနိုင်း ပိဋကတ်တော်အုပ် ဦးယံ။ ဟံသာဝတီ ရာဇဝင်သစ်ကို ပဲခူး မြို့ **မင်းကျောင်းဆရာတော် ဦးပဏ္ဍိတ။** ရာဇဝင်ချုပ် ၅၅ ဂါထာပါဠ်နိဿယကို ကဝိန္ဒာဘိ သိရိ သဒ္ဓမ္မဓဇ မဟာဓမ္မရာဇ ဂုရုတံဆိပ်တော်ရ အမရပူရ ရတနာဘုံကျော် ညောင်ကန် ဆရာတော်။ ၎င်းအဖွင့် မဟာရာဇဝင်ကြီး ဋီကာပါဠ်နိဿယကို ပညာသီဟ သာသနာလင်္ကာရ မဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု တံဆိပ်တော်ရ ရတနာပုံ မြို့တော်မြောက်ပြင် မဟာဓေမိ ကာရာမ သစ်ဆိမ့်တိုက် **သစ်ဆိမ့်ဆရာတော်** ဘုရားကြီး။ ရာဇဝင်ညွှန့်ကို ဦးရှင်ကလေး ပြုစုစီရင်သည်။

ယခု ပြဆိုခဲ့သော ဝံသကျမ်း အမျိုးမျိုးတို့တွင် ပဇ္ဇ ပဒေါရုဝံသ အမည်ရှိသော ဂါထာ မဟာဝံသပါဠ်ကို သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့တော် မဟာမေဃဝနုယျာန အမည် ရှိသော မဟာမေဃဝန်ကျောင်းတိုက်အတွင်း ဒီဃသန္ဒက သေနာပတိ၏ စူဠပါသာဒအမည်ရှိသော ပြာသာဒ်ကျောင်း နေ အရှင်မဟာနာမ မဟာထေရ် စီရင်တော်မူသည်။ ၎င်း

မဟာဝင်ပါဠ် ၃၆ ပိုင်းနှင့် ဂါထာ ၅၀ ရှိ ရှေ့ပိုင်းကိုပေါင်း သော် သီဟိုဠ်စာအုပ်မှုအလို ဂါထာပေါင်း ၂၇၀၅ ရှိသည်။ ကဝိန္ဒာဘိ သဒ္ဓမ္မဓရ ဓမဟာဓမ္မရာဇဂုရု တံဆိပ်တော်ရ ဆရာတော်၏ မဟာဝင်နိဿယဟောင်း နိဂုံးအလို ဂါထာ ပေါင်း ၂၈၃၇ ရှိသည်။ မဟာဝင်ပါဠ်နောက်ပိုင်းကို မြန်မာ ပြည်၌ စူဠဝင်ပါဠ်ဟု အချို့ဆရာတို့ ခေါ်ဝေါ်ကြကုန်၏။ ဆန္ဒောသာရတ္ထ ဝိကာသိနီဋီကာ နိဂုံးအဖွင့်၌ မဟာဝင်ပါဠ် ၅၇ ပိုင်း စာမျက်နှာ ၃၄၀၊ ၃၆-ဂါထာကိုပင် တထာဟိဝုတ္တံ မဟာဝံသေ။ ဥဒ္ဒိသာရာရာမနေ သမ္မာ-စသည်ဖြင့် ပုဂံမြို့ ဉာဏသဒ္ဓမ္မဆရာတော် မိန့်တော်မူ၏။ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ပဇ္ဇပဒေါရုဝံသ၊ မဟာဝံသပဠိမဘာဂ ဟူ၍ပင် ခေါ်ဝေါ်ကြ ကုန်၏။ သီဟိုဠ်မင်းဆက်လည်း ၁၀၈ ဆက် ရှိသည်။ သာသနာတော် ၂၃၅၉-ခုနှစ် သက္ကရာဇ် ၁၁၇၇-ခုနှစ်၊ သီဟိုဠ်တစ်ကျွန်းလုံးကို အင်္ဂလိပ်အစိုးရမင်းတို့ လက်ရသိမ်း ယူသည်တိုင်အောင် မဟာဝင်ပါဠ် ရှိသည်။ ၎င်းမင်းဆက်ကို မဟာဝင် နောက်ဆက်တွဲ၌ ရှုကြည့်ကြပါကုန်။

မဟာဝင်ကျမ်းကို 'ပဇ္ဇပဒေါရုဝံသ'အမည်မှည့်ခြင်း၏ အကြောင်းကား သက္ကတဘာသာဖြင့် ဂါထာကို ပဒျခေါ် သည်။ မာဂဓဘာသာဖြင့် ဂါထာကို ပဇ္ဇခေါ်သည်။ ထိုပဇ္ဇ သဒ္ဒါသည် ခရီးဟော ခြေတို့၏အကျိုးငှာ စီရင်အပ်သော ခြေဆေးရေ ခြေနယ်ဆီ စသည်ဟော ဂါထာဟောဟူ၍ သုံးမျိုးရှိ၏။ ပဇ္ဇေန ကတေန အတ္တနာ (သဘိယာတိဘဂဝါ) ဟူသော ခုဒ္ဒကနိကာယ် သုတ္တနိပါတ် ပါဠိတော်၊ (၃) မဟာဝဂ်၊ (၃၂) သဘိယသုတ်၊ သု-၂၆၃။ မဟာနိဒ္ဒေသ ပါဠိတော်၊ (၃) ခုဒ္ဒကသုတ္တနိဒ္ဒေသ၊ သု-၄၉။ ပဇ္ဇေန ကတေန အတ္တနာတိ ဂါထာယအယံ ပိဏ္ဍတ္ထော။ ယော အတ္တနာ ဘာဝိတေန မဂ္ဂေန ပရိနိဗ္ဗာနဂတောဟူသော သဒ္ဓမ္မပဇ္ဇောတိကာ အမည်ရှိသော မဟာနိဒ္ဒေသဋ္ဌကထာ (၃) သုတ္တဝဏ္ဏနာ၊ ယိုးဒယားစာအုပ် မျက်နှာနံပါတ် ၂၄၈ စသည်တို့၌ မဂ်ခရီးဟော လာ၏။ အာသနံ ဥဒကံ ပဇ္ဇံ၊ မဓုပါကဉ္စ ဗြဟ္မုနောဟူသော သုတ်မဟာဝါပါဠိတော် (၆) မဟာဂေါဝိန္ဒသုတ်၊ ၁၇၂ ပဇ္ဇံ ပါဒါနံ ဟိတတ္ထာယ အဘိသင်္ခတံ တေလံ စသော ၎င်းအဋ္ဌကထာ သီ-၄၇၁။ သု-၂၃၀။ သီဟိုဠ် စရိယာ ပိဋက အဋ္ဌကထာ ၄၀-စ သည်တို့၌ ခြေတို့၏အကျိုးငှာ စီရင်အပ်သော ရေစသည် ဟောလာ၏။ (၁၀၃၅) ပဇ္ဇံ သိလောကေ ပဇ္ဇော၊ ပဇ္ဇံ ပါဒ ဟိတေတိသုဟူသော အဘိဓာန်၊ အနေကတ္ထဝဂ် အတွက် နပုလ္လိင်ပဇ္ဇသဒ္ဒါ၊ (၁၀၃) အာနန္ဒာ လ-ထေရာ လိနာ ရစိတာ ပဇ္ဇ မဓုဗ္ဗိန္ဒုဟူသော ရူပသိဒ္ဓိဆရာ စောဠိယ အရှင်ဗုဒ္ဓပ္ပိယ၏ ပဇ္ဇမဓုပါဠ် (၈) ပဇ္ဇ, ဂဇ္ဇ, ဝိမိဿာနံ ဘေဒေနာယံ တိဓာဘဝေ၊ ဟူသော သုဗောဓာလင်္ကာရပါဠ် (၈) တတ္ထ ပဇ္ဇန္တာမ အမှေဟိ ယေဝ ဝိရစိတာ ဝုတ္တောဒယာ' ချေ-ဆန္ဒသိ နိရူပိတာ ဝုတ္တဇာတိပ္ပဘေဒါ စတုပ္ပဒါဒီ၊ လ။ ယေဝ။ လ။ ဂဇ္ဇန္တာမ ပါဒသန္တိဋ္ဌာနရဟိတောသဒ္ဒါချန္တ တျာချန္တပ္ပဗန္ဓော၊ အလင်္ကာဋီကာဟောင်း ၂၁။ (၈) ပဇ္ဇ-ဂဇ္ဇ ဝိမိဿာနံ ဘေဒေန-ဂါထာ စုဏ္ဏိယ, တဒုဘယမိဿ ကာနံ ဝသေန-တိဓာဘဝေ ဟူသော အလင်္ကာဋီကာသစ် စသည်တို့၌ ဂါထာ ဟောလာ၏။ (၈၁၉) ပဒံ ဌာနေ ပရိတ္တာဏေ၊ နိဗ္ဗာနမှိစ ကာရဏေ။ သဒ္ဒေ, ဝတ္ထုမှိ, ကောဋ္ဌာသေ၊ ပါဒေ, တလ္လက္ခဏေ,မတံဟူသော အဘိဓာန်လာပဒ၏ ပရိယာယ် ၉-ချက် အနက်တို့တွင် ပဒံနာမ။ လ။ ယဉ္စပဒံ ယဉ္စ အနုပဒံဟူသော ပါစိတ်ပါဠိတော် ၂၃။ ဝေဒ ဗျဉ္ဇန ပဒါနိ ပဇ္ဇတိ အတ္ထော ဧတေဟီတိ ပဒါနိဟူသော နေတ္တိ အဋ္ဌကထာ၊ သင်္ဂဟဝါရ ဒုတိယဂါထာဝဏ္ဏနာ။ ၁၀။ ဂင်း၊ ပဇ္ဇတိ အဝဗုဇ္ဈိယတိ ဧတေနာတိဟိ ပဒံဟူသော အဋ္ဌသာ လိနီ မူလဋီကာ တိကမာတိကာ ဝဏ္ဏနာ ၂၆ စသည်တို့၌ အက္ခရာ အပေါင်းတည်းဟူသော သဒ္ဒါဟော ပဒဖြစ်ရာ၏။

ဥရုသဒ္ဒါသည် သဲဟော အကြီးဟော နှစ်မျိုးလာ၏။ ဦရုသဒ္ဒါကား ပေါင်ဟောတည်း။ ဥရုဝေလာယန္တိ မဟာ ဝေလာယံ၊ မဟန္တေ ဝါလိကာရာသိမှိတိ အတ္ထော။ လ။ ဥရုဝေလာတိ ဝေမေတ္တ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗောဟူသော မူလ ပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ (၂၆) အရိယ ပရိယေသန အမည်ရှိသော ပါသရာသိ သုတ္တဝဏ္ဏနာ ၇၁-၇၂။ တိကင်္ဂုတ္တိုရ်၏ အဋ္ဌ ကထာ ၂၆၀-၂၃၁။ ဝိနည်းမဟာဝါအဋ္ဌကထာ။ ၂၁၀။ သီ ၁၄၈၊ ပရမတ္ထဒီပနီ အမည်ရှိသော ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ (၁) ဗောဓိဝဂ် (၁) ဗောဓိသုတ်အဖွင့် သီဟဠအက္ခရာ။ ၁၈။ မဟာဝင်ဋီကာ သီဟဠအက္ခရာ ၁၂-ဂါထာအဖွင့် ၅၃။ ၁ ဂုံး၊ သဲဟော လာ၏။ ဥရု မရု သိကတာ ဝါလု ကာ ဝဏ္ဏုဝါလိကာတိ ဣမေ သဒ္ဒါ သမာနတ္ထာ၊ ဗျဉ္ဇန မေဝ နာနံဟူ၍ မူလ ပဏ္ဏာသဋီကာ ၂၆ ပါသရာသိသုတ် အဖွင့် ၁၀ ကြောင်းပေ၊ ခ-ချပ်၊ ကျောဘက် ၂-ကြောင်း။ တိကင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ ၂၁။ မဟာခန္ဓကအဖွင့်။ တေရသကဏ် ဋီကာ ၂၄၄။ သု-၌ သဲဟော ပရိယာယ် ၆ ပုဒ်လာ၏။

(၃၃) ဝေသာလိ မဟာဝနေတော၊ ထေရောရ ဗုဒ္ဓရက္ခိတော။
အဋ္ဌာရသ သဟဿာနိ၊ ဘိက္ခူ အာဒါယ အာဂမာ။

ဟူသော မဟာဝင် ၂၉ ကျေ့နတ် သတ်မပရိစ္ဆေဒ။ သီဟိုဠ်စာ-၁၉၁၈-ခု ပုံနှိပ် ၁၅၉။ (၃၃) ထေရောရ

ဗုဒ္ဓရက္ခိတောတိ, မဟာဗုဒ္ဓရက္ခိတတ္ထေရော။ ဥရုသဒ္ဒေါ မဟန္တ ဝစနတိဟူသော သီဟိုဠ်စာလုံးဖြင့် သာသနာ တော် ၂၄၃၈-ခု၊ ခရစ်ယာန်နှစ် ၁၉၈၅-ခု၊ သီဟိုဠ်ကျွန်း ကောဠမ္ဗိုမြို့ အစိုးရက ပုံရိုက်သော မဟာဝံသဋီကာပါဠ် ၂၉ ပိုင်း၊ ၃၃ ဂါထာဖွင့် စာမျက်နှာနံပါတ် ၃၇၆ ၌ အကြီးအမြတ် ဟောလာ၏။ ပဇ္ဇ၊ ပဒ၊ ဥရု၊ ဝံသ။ ၎င်း ၄ ပုဒ်ကို မာဂဓိဘာသာယ အယံပဇ္ဇပဒေါ 'ရုဝံသော' ကာတဗ္ဗော-၂၉။ 'ပဇ္ဇပဒေါရုဝံသော' အတိသဒ်ဝ ဒေါသ ဝိရဟိတတ္တာ သုခဂ္ဂဟဏော ဟောတိဟူ၍ တတိယဂါထာ အဖွင့် မဟာဝင်ဋီကာ ၃၀ ၌ ၎င်းတန္တိနယာ နရုပေန ကတဿ ပဇ္ဇ ပဒေါ ရုဝံသဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာ-မဟာ တမေဝ သန္တိသီဒေန အာရဒ္ဓါ။ နိဂမနဝဏ္ဏနာ၊ ၎င်းဋီကာ ၅၀၂ ၌လည်းကောင်း။ ပုဒ်စပ်၍ ဆိုသည်။ သက္ကတသို့ လိုက်၍။ 'သိရိဓမ္မရက္ခိတ ထေရ်၊ ဉာဏိဿရထေရ်'တို့က ပဇ္ဇ-ကို ပဒျဟု ပြင်ကြကုန်၏။ ထိုမဟာဝင်ပါဠ် မဟာဝင် ဋီကာပါဠ်တို့ကို ဒီဃ သန္ဒသေနာပတိအမတ်ကြီး တောင်း ပန်၍ အရှင်မဟာနာမ ထေရ် စီရင်ကြောင်းကို ပိဋကတ်အုပ် ဦးယံစီရင်သော ပိဋကတ်သမိုင်း စာတမ်း၌ဆို၏။ ထိုစကား ကို ပြလတ္တံ့သော အထောက်အထား ယုတ္တိတို့ဖြင့်နှိုင်းညှိ၍ ပညာရှိတို့ နှစ်သက်ရာ ယူတော်မူကြပါကုန်။

(၂၃၀) သေနာပတိ တဿ ရညော၊ ထေရဿ ဒီဃ သန္ဒကော။
ကာရေသိ စူဠပါသာဒံ၊ မဟာထမ္ဘေဟိ အဋ္ဌဟိ။
(၂၃၁) ဒီဃသန္ဒသေနာပတိ၊ ပရိဝေဏန္တိ တံ တဟိံ။
ဝုစ္စတေ ပရိဝေဏံ-တံ၊ ပမုခံ ပမုခိကာနံ။

ဟူသော မဟာဝံသ (၁၅) ပရိစ္ဆေဒ သီ-၉၂။ (၂၃၀) ထေရဿ ဒီဃ သန္ဒကောတိ တဿ ဒေဝါနံပိယတိဿဿ ရညော ဒီဃသန္ဒကော နာမ သေနာပတိ မဟာမဟိန္ဒတ္ထေ ရဿ အဋ္ဌဟိ ထမ္ဘေဟိ စူဠပါသာဒံ နာမ ကာရေသီတိ အတ္ထော။ သော ပန ဒီဃသန္ဒကော နိဝါသော၊ ဒီဃသန္ဒ ကောတိ နာမံ လဘတီတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဟူသော မဟာဝံသဋီကာ ၎င်းအဖွင့် ၂၅၉-တို့အလို သာသနာတော် ၂၃၇ ခုနှစ်က နတ်ရွာစံသော ဒေဝါနံ ပိယတိဿမင်းကြီး၏စစ်သူကြီးဖြစ် ကြောင်း ထင်ရှား၏။ သာသနာတော် ၈၁၉ ခုနှစ်။ နန်း တက်သော မဟာသေနမင်းအထိ။ ၃၆ ပိုင်းနှင့် ဂါထာ ၅၀ ကို မဟာနာမ-ထေရ် ဆိုခဲ့၏။ ဒီပဝင်လည်း မဟာ သေနမင်း၌ ဆုံးသည်။ ထို ဒီဃသန္ဒသေနာပတိ တောင်း ပန်သော် ၎င်းသေနာပတိသည် နှစ်ပေါင်း ၅၆၀ ကျော် အသက်ရှည်ရာ၏။ ဤကဲ့သို့ အသက်ရှည်ရန်လည်း မဖြစ် နိုင်ရာ။ ရှေးဆရာတို့ သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့်ရေးထားသော အပိုင်းရှိသမျှ။ မဟာသေနမင်း တိုင်ရုံသာလျှင် မာဂဓဘာသာ ပါဠိဂါထာသို့ မဟာနာမ မဟာထေရ် ပြန်ဆိုရေးတင်ထား သည်ဟု ယူဖွယ်ရာရှိသည်။ ထိုမဟာနာမထေရ်ကို။ ပဋိ သမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ နိဂုံး ၅၂၆-၌။

ယံ တံ ဥတ္တရမန္တိ မန္တိ၊ ဂုဏာယုတ္တော စ သဒ္ဓိယ။
ကာရယိ မဟာဝိဟာရေ ပရိဝေဏ မနေက သာဓုဂုဏံ။
ထေရေနေတ္ထ နိဝသတာ၊ သမာဝိတာယံ မဟာဘိဓာနေန။
တတိယေ ဝဿေ စုတိတော၊ မောဂ္ဂလ္လာနဿ စုတိနော။

ဟူ၍ လာသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဒေသနာသိ သေန အတ္တာနံ ပရိဒီပယတော အာဟ မဟာဘိဓာနေနာတိ မဟာနာမ အဂ္ဂဝယေန မဟာထေရေန ထိရဂုဏဝတာတိ ဝုတ္တံဟောတိ။ လ။ တတိယေ ဝဿေ ယထာ အယံ နိဋ္ဌံပရိယတ္တံ ဂတာ ဥပါဂတာ ပါပိတာဟူ၍ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ဂဏ္ဌိပဒပါဠ်၌ လာသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ မဟာနာမ ထေရ်သည် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာကို သာသနာတော် ၁၀၄၂ ခု၊ နန်းတက်၍ ၁၈ နှစ် နန်းစံသော သီဟိုဠ်ကျွန်း မောဂ္ဂလ္လာန်မင်း နတ်ရွာစံသော ၁၀၆၀ ပြည့်နှစ် နန်းတက် ၍ ၉ နှစ် နန်းစံသော ၎င်းမောဂ္ဂလ္လာန်မင်း၏သားတော် ကုမာရဓာတုသေနမင်း နန်းစံသုံးနှစ်၊ သာသနာတော် ၁၀၆ ခုနှစ်၊ စီရင်၍ပြီးကြောင်းကို မဟာဝင်မင်းစဉ်နှင့်အညီ သိရ ၏။ ၎င်းမဟာထေရ်ပင် မဟာဝံသပါဠ်ကို စီရင်တော်မူသည် ဟု ယူဖွယ်ရာရှိသည်။ ဒီဃသန္ဒသေနာပတိဟူသော အမည် ကို ရှေးက ကျောင်းဒါယကာ၏နာမည် ဥတ္တရမန္တီဟူသော အမည်ကို ထို့နောက် ပြင်ဆင် အသစ်ဆောက်လုပ်သော ကျောင်းဒါယကာ၏နာမည်ဟု ယူဖွယ်ရာရှိ၏။ သင့်-မသင့် ကို ချင့်၍သာ ယူတော်မူကြပါကုန်။ သန္နိဋ္ဌာန်ကျ မရေးသာ ပြီ၊ မဟာဝင်ဝတ္ထုကို ရှေးဆရာတို့ စာကိုယ်၌ ဋီကာအဓိပ္ပာယ် သွင်းလျက် စီရင်တော်မူကြကုန်၏။ မဟာဝင်ဝတ္ထုသစ်ကို ရွှေတောင်မြို့ (ကျီးသဲရွာ သျှမ်းတန်းကလေး၌ သက္ကရာဇ် ၁၁၇၉ ခု၊ သီတင်းကျွတ် လပြည့်ကျော် ၈ ရက်၊ ၅-နေ့ ဖွား) ၁၂၅၆ ခု၊ ပျံလွန်တော်မူသော ငယ်မည်တော် **ဦးကာင်း** ဘွဲ့တော် အရှင်မုနိန္ဒာဘိဓဇခေါ် ကျမ်းပေါင်း ၃၀ ကျော်ပြု ကျီးသဲလေးထပ် ဆရာတော်ဘုရားကြီး စီရင်တော်မူခဲ့၏။ ၎င်းဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို အလိုရှိသူတို့ သည် ၁၉၂၉ ခုနှစ် သုဓမ္မဝတီ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်က နောက်ထပ် ပုံရိုက်သော ဇိနတ္ထပကာသနီကျမ်းကြီး၏အစ မာတိကာခဉ်၏ရှေ့ကရှိလေပြီ၊ ရှုကြည့်ကြပါကုန်။